

Teorie státních intervencí

Stát jako nástroj koordinace a regulace individuálních akcí

Osnova

- **Selhání trhu** v „klasickém“ smyslu (Pareto) jako argument pro státní zásah
- Efektivnost (Pareto, Kaldor-Hicks)
- Teorie „**Druhý nejlepší**“ (Second best)
- Jiné důvody pro státní zásah – kolektivní volbu – garance **vlastnických práv** a **koordinace** individuálních akcí

29. 11. 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

2

Selhání trhu

- trh = decentralizovaná rozhodnutí realizovaná pomocí tržního mechanismu vedou k Paretovsky optimální alokaci zdrojů
- selhání trhu = selhání efektivnosti (Paretovské, „first best“)

29. 11. 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

3

Příčiny selhání trhu

1. preference nejsou konvexní (\neq MC, AC)
2. subjekty nejsou konkurující si „price-takeři“
3. nezaplatněné externality z důvodu
 - nedostatku vlastnických práv
 - společné produkce
 - společné spotřeby
4. Neexistence trhu
 - negativní výběr
 - morální hazard

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

4

Náprava selhání vládou

- pomocí donucení přinutit uvažovat společenské náklady/přínosy
- vládní politika není nezbytně nutná pro alokaci zdrojů, ale je zdrojem informací, které subjektům chybějí ke „správnému“ rozhodnutí

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

5

Teorie „Second best“

- Existují trhy, kde „náprava tržních selhání“ vládou není úspěšná (Pareto efektivní)
- Nemožnost dosáhnout „First best“ na jednom dílčím trhu, vede k nesmyslnosti snahy po této efektivnosti na ostatních trzích

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

6

Teorie „Second best“

Lipsey, Lancaster (1956)

- „Jestliže jedno z Paretovských optim není dosažitelné, ostatní (ačkoli dosažitelné) nejsou žádoucí.“
- Neexistuje způsob jak porovnat „Second best“ stavy ve smyslu Paretovské efektivity

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

7

Jiné důvody pro státní zásah

- Jednotlivci sledující svůj sobecký zájem mohou společně profitovat ze směny
- Teorie „neviditelné ruky“ v podstatě předpokládá systém kolektivní volby

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

8

Koncept efektivity

- Normativní kritérium pro poměrování různých stavů, výsledků politik
- Odkazuje na ekonomii blahobytu
- Nejznámější vycházejí z utilitarismu
 - Paretovská efektivity
 - Kaldor-Hicksova efektivity

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

9

Paretovská efektivnost

Dva odlišné pojmy

- Paretovské zlepšení
 - Jakým způsobem je výsledná alokace dosažena
- Paretovské optimum
 - Jaký je výsledek (bez ohledu na cestu k jeho dosažení)

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

10

Kaldor - Hicksův princip

- Stav je K-H efektivní, pokud ti, kdo získávají poté co kompenzují ty, kdo ztrácí, mají z politiky přínos
- Jistá forma cost-benefit analýzy
- K-H princip nevyžaduje, aby ke kompenzaci skutečně došlo

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

11

Kaldor-Hicksův princip (2)

Problémy

Měření užitku

- Ordinální užitek
- Kardinální užitek

- Nemorální obětování nevinných lidí
- Scitovsky paradox

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

12

Scitovsky paradox (1)

Pořadí	Osoba A		Osoba B	
	X	Y	X	Y
1	1	1	1	1
2	2	0	0	2
3	1	0	0	1

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

13

Scitovsky paradox (2)

	Politika 1		Politika 2	
	X	Y	X	Y
Osoba A	2	0	1	0
Osoba B	0	1	0	2

- Politika 1 je Kaldor-Hicks nadřazená politice 2
- Politika 2 je Kaldor-Hicks nadřazená politice 1

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

14

Neefektivnost anarchie

		Osoba B	
		krást	nekrást
Osoba A	krást	(1) 8 ; 8	(4) 12 ; 6
	nekrást	(2) 7 ; 11	(3) 10 ; 9

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

15

Neefektivnost anarchie

- Krádež je dominantní strategie
- Společnost přirozeně tíhne k posunu z (1) do (3) – kooperace
- Výsledkem je „konstituční smlouva“
 - systém vlastnických práv a způsobu jejich vymáhání
 - systém je veřejným statkem (dle Samuelsona)

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

16

Čistý veřejný statek

- statek, který **musí** být poskytován všem členům společnosti ve stejném množství
- definice nese dvě vlastnosti
 - společnou spotřebu/nabídku
 - nemožnost/neefektivnost vyloučení

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

17

Dělení statků

	Vyloučení je možné	Vyloučení není možné
Je společná spotřeba	Klubový statek	Veřejný statek
Není společná spotřeba	Soukromý statek	Společný

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

18

Veřejné statky a koordinace

		Osoba B	
		Strategie 1	Strategie 2
Osoba A	Strategie 1	a ; a	0 ; 0
	Strategie 2	0 ; 0	b ; b

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

19

Chicken game

		Osoba D	
		přispěje	nepřispěje
Osoba G	přispěje	(1) 3 ; 3	(4) 2 ; 3,5
	nepřispěje	(2) 3,5 ; 2	(3) 1 ; 1

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

20

Jiný pohled na VS

- Nekooperativní statické hry dvou hráčů
 - Vězňovo dilema
 - Privilegovaný statek (*Fully privileged*)
 - Nejslabší článek

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

21

Vězňovo dilema

		Osoba B	
		Nepřispět	Přispět
Osoba A	Nepřispět	(1) 0 ; 0	(4) 6 ; -2
	Přispět	(2) -2 ; 6	(3) 4 ; 4

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

22

Privilegovaný statek

		Osoba B	
		Nepřispět	Přispět
Osoba A	Nepřispět	(1) 0 ; 0	(4) 8 ; 2
	Přispět	(2) 2 ; 8	(3) 10 ; 10

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

23

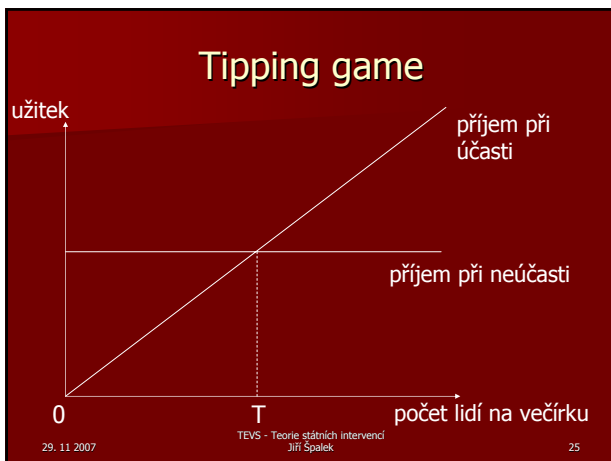
Nejslabší článek

		Osoba B	
		Nepřispět	Přispět
Osoba A	Nepřispět	(1) 0 ; 0	(4) 0 ; -8
	Přispět	(2) -8 ; 0	(3) 4 ; 4

29. 11 2007

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek

24

Literatura k tématu

- BOADWAY, R., BRUCE, N. *Welfare Economics*.
- MUELLER, D. *Public Choice III*.
- HILLMAN, A. L. *Public Finance and Public Policy*
- KYDD, A. *Formal Theory for Political Science* .
Lecture Notes.
- MLČOCH, L. *Etika ekonomie*.

TEVS - Teorie státních intervencí
Jiří Špalek
